

Qui bene distinguit, bene docet
Juridische faculteitsvereniging aan de Vrije Universiteit

Hoorcollege 7 – 24 februari 2010 – Prof. mr. J. Hallebeek.

Eigendomsverkrijging de verjaring.

Verjaring is de overgang van eigendom of de verkrijging van een verweer tegen de aanspraken van de eigenaar door een bepaalde periode het bezit ongestoord uit te oefenen.

Verjaring is in het CIC veel belangrijker dan nu. Dit komt door het voor eigendomsoverdracht vereiste van de beschikkingsbevoegdheid. Volgens het Romeins recht kan niemand meer rechten overdragen dan dat hijzelf heeft. Ze hadden niet zoiets als onze derdenbescherming.

Er zijn 2 verschillende vormen van verjaring. Er is de eigendomsovergang van roerende zaken. Dit is de usucapio. Hiervoor is een bezitstermijn van 3 jaar. Daarnaast zijn er nog 2 vormen van verweer. Deze hebben het effect van eigendomsverkrijging, maar er is geen eigendom verkregen. Deze zijn het verweer van langdurig bezit van onroerende zaken met een termijn van 10 of 20 jaar en het verweer van zeer langdurig bezit met een termijn van 30 of 40 jaar.

Ook in het BW kennen we de verkrijgende verjaring. Hiervoor is geen titel vereist, wel is de te goeder trouw een vereiste. Er is een termijn van 3 jaar voor roerende zaken, niet registergoederen en een termijn van 10 jaar voor onroerende zaken, wel registergoederen.

Voor de usucapio en het verweer van langdurig bezit is een titel vereist, voor het verweer van zeer langdurig bezit is dit niet het geval.

De usucapio is niet mogelijk als de zaak is gestolen. Ook het verweer van langdurig bezit kent een dergelijk vereiste. De grond mag niet met geweld van een ander zijn ontnomen. Het verweer van zeer langdurig bezit kent een dergelijk vereiste niet.

Het belangrijkste kenmerk van de usucapio is dat er een eigendomsovergang moet zijn van een roerende zaak. Dit is niet hetzelfde als eigendomsoverdracht. Er moet ook 3 jaar ongestoord bezit zijn uitgeoefend en moet er aan de eisen voor usucapio zijn voldaan. De usucapio is niet afhankelijk van de vorige eigenaar.

Er zijn 3 vereisten voor usucapio:

- Er is verjaringsbezit verkregen (pro-titel).
  - o Op grond van een geschikte titel.
  - o Op rechtmatige wijze.
  - o Te goeder trouw.
- De zaak is voor verjaring vatbaar.
- Er is een termijn van 3 jaar verstreken.

Er is een verschil tussen eigendomsovergang bij usucapio en eigendomsoverdracht. Bij eigendomsoverdracht is de titel die geschikt is om bezit over te dragen. De titel mag putatief zijn. Bij eigendomsovergang is de titel de rechtsgrond die geschikt is voor verjaringsbezit. Deze titel moet geldig zijn en mag dus niet putatief zijn.

Een voor verjaring vatbare zaak mag niet zijn onttrokken aan het privaatrecht. Kerkelijke goederen en vrije personen zijn bijvoorbeeld aan het privaatrecht onttrokken. Deze mogen niet worden verhandeld. Ook mag de zaak niet zijn gestolen of met geweld zijn ontnomen. Ook dan zijn ze niet vatbaar voor verjaring.

De termijn van 3 jaar moet ononderbroken zijn. Het bezit wordt bij uitzondering animo solo gehouden, dat wil zeggen dat je de bedoeling moet hebben om bezit te hebben. Als het bezit is onderbroken en je herkrijgt vervolgens het bezit weer, dan wordt de usucapio als ononderbroken beschouwd.

Als de 3 jaar voorbij zijn, dan wordt de verjaringsbezitter eigenaar van de zaak. Voor die tijd wordt de verjaringsbezitter beschermt met een possessoire bezitsactie, het interdict. Het interdict beschermt de verjaringsbezitter tegen elke inbreuk op zijn feitelijke macht. Ook wordt hij petitoir beschermt. Hiervoor heeft hij de Actio Publiciana. Deze kan tegen iedereen behalve tegen de eigenaar worden gebruikt.

De vereisten van het verweer van langdurig bezit lijken erg op die van de usucapio.

Er zijn 3 vereisten voor het verweer van langdurig bezit:

- Correcte aanvang van het bezit.
  - o Rechtmatig verkregen bezit.
  - o Op grond van een geschikte titel.
  - o Te goedere trouw.
- De zaak mag niet met geweld zijn ontnomen.
- Er geldt een termijn van 10 jaar binnen de provincie en een termijn van 20 jaar buiten de provincie.

Het verschil tussen usucapio en het verweer van langdurig bezit is dat bij de usucapio de eigendom van de zaak overgaat op de verjaringsbezitter en bij het verweer van langdurig bezit niet. Bij de eigendomsovergang gaan ook alle rechten die op dat eigendom, zoals bijvoorbeeld vruchtgebruik, ook over. De verjaringsbezitter kan dus een bezwaard eigendom krijgen. Bij het verweer van langdurig bezit gaat er geen bezit over. De verjaringsbezitter kan dus geen beperkte rechten tegengeworpen worden. Hij verkrijgt een verweer dat hij tegen iedereen kan gebruiken, dus ook tegen de eigenaar.

Tot de termijn is verstreken heeft de verjaringsbezitter van een onroerende zaak dezelfde acties als die van de verjaringsbezitter van een roerende zaak (usucapio). Na het verstrijken van de termijn heeft hij het verweer van langdurig bezit tegen de revindicatie van de eigenaar of een pandactie. Ook heeft hij een petitioire actie.

Het verweer van zeer langdurig bezit is er voor personen die geen geldige titel hebben. Er is dus geen geldige rechtsgrond waarop ze een zaak bezitten. Het verweer van zeer langdurig bezit geldt voor zowel zaken als voor onroerende goederen. Er geldt een termijn van 30 jaar binnen de provincie en een termijn van 40 jaar buiten de provincie. De achterliggende gedachte bij die verweer is dat de rechten van andere personen op de zaak of op het goed door de extreem lange termijn zijn komen te vervallen.

- Verdieping.

Hoe wordt een bezitter beschermd?

De possessoire vordering beschermt de feitelijke macht. De possessoire actie wordt ook wel het interdict genoemd. Als deze wordt toegewezen dan levert dit voor de bezitter in een later proces een gunstige positie op. Hij wordt dan namelijk gedaagd en hoeft geen bewijs meer aan te leveren.

In de Middeleeuwen ontstaat er binnen het kerkelijke recht een soort interdict dat lijkt op de possessoire interdicten zoals die in het CIC staan. Deze geldt echter niet alleen tegen degene die jou in je bezit stoort, maar ook tegen derden. Dit is dus een uitbreiding op het CIC.

Het oud-vaderlands recht kent door de Raad van Mechelen 3 possessoire acties. Deze zijn uit het Franse recht overgenomen en zijn:

- Complentaine. Dit is de bescherming van onroerende zaken.

- Maintenne. Dit is de bescherming tegen een dreigende feitelijke inbreuk.
- Spolie. Dit is de bescherming van roerende zaken.

In het oud BW kwam alleen de possessoire vordering ter bescherming van onroerende zaken terug. De andere 2 possessoire vorderingen bestonden niet meer. Er waren wel 3 typen van deze possessoire vordering, namelijk voor storing in het bezit, ontzetting en gewelddadige ontzetting.

In het huidige BW kennen we art. 3:125 BW. Dit is echter een weinig gebruikt artikel, maar het vertoont sporen uit de gehele geschiedenis. Tegenwoordig wordt er vooral geïncideerd vanuit de onrechtmatige daad.

Hoorcollege 8 – 03 maart 2010 – Prof. mr. J. Hallebeek. Inleiding verbintenissenrecht.

Vorderingen kunnen zijn gericht op een persoon of op een goed. Vorderingen gericht op een persoon behoren tot het verbintenissenrecht en worden ingesteld door de crediteur tegen de debiteur. De vorderingen handhaven een relatief recht. Vorderingen gericht op een goed behoren tot het goederenrecht en worden ingesteld door de rechthebbende tegen iedereen die een inbreuk maakt op zijn bezit. De vorderingen handhaven een absoluut recht.

In het CIC staat een definitie van een verbintenis, in ons huidig BW hebben we de definitie niet. Een verbintenis is een rechtsband waardoor wij noodzakelijkerwijs volgens het recht van onze staat zijn gehouden om een prestatie te verrichten.

Volgens het CIC ontstaan verbintenissen uit contract, onrechtmatige daad en verschillende andere oorzaken. De verschillende andere oorzaken kunnen worden ingedeeld in:

- Quasi-contracten.
  - o Zaakwaarneming.
  - o Legaat.
  - o Onverschuldigde betaling.
- Quasi-delicten.
  - o Bagage wordt beschadigd of gestolen bij een kroegbaas, schipper of stalhouder.
  - o Iets dat uit een bovenetage valt.
  - o Een rechter die niet goed recht spreekt.

Het contract systeem is gesloten en bestaat slechts uit 4 typen contracten.

Tegenwoordig zijn partijen vrij om zelf de inhoud en de vorm te bepalen van het contract. In het Romeins recht worden er slechts enkele contracten als verbintenis aangemerkt. Ook komen de contracten tegenwoordig tot stand door aanbod en aanvaarding. In het Romeins recht komen alleen de consensuele contracten op die manier tot stand.

Door het gesloten contractstelsel vielen veel afspraken buiten boord. Ze konden niet binnen 1 van de contracten worden opgedeeld. Deze afspraken werden in een pactum gegoten. Het pactum is in beginsel onbeschermd. Wel kan het aan een ander contract worden toegevoegd. Het wordt bij soepel recht dan wel afdwingbaar. Bij strikt recht kan het dan worden gebruikt als een verweermiddel.

Reële contracten. (in ontvangst nemen).	Formele bewoording.	Schriftelijke formaliteiten.	Louter consensus.
-verbruikleen	-stipulatie	- handgeschreven schuldbekentenis	-koop
-bruikleen			-huur
-bewaarneming			-vennootschap
-pand			-opdracht
-innominaat			-schenking
			-bruidschat

Bij de stipulatie stelt de ene partij een vraag en moet de andere partij een antwoord geven. Hiervoor is het noodzakelijk dat beide partijen bij elkaar aanwezig zijn. Ze hebben namelijk ook enkele getuigen nodig.

- Verdieping.

Kan men in een contract ook afspreken dat een prestatie zal worden verricht aan een derde die geen contractspartij is?

De hoofdregel in het CIC is dat je niet kunt stipuleren voor een ander. Je kan geen rechten verkrijgen door middel van een vrij man als tussenpersoon. Contracten binden alleen de partijen zelf. Er zijn hierop 2 uitzonderingen. Wanneer de stipulator een belang heeft bij de prestatie richting de derde of wanneer hij er een boete beding op zet, of wanneer de derde belang heeft bij het contract. In het CIC geldt dit in principe niet alleen voor de stipulatie, maar ook voor alle andere contracten.

In de Middeleeuwen werd dit onwenselijk. Dit kwam doordat het gewoonterecht en de samenleving zich hiertegen verzetten. Er waren al rechtsfiguren waarbij derden rechten konden ontleen aan contracten waar ze zelf geen partij bij waren. Martinus ging in het CIC op zoek naar een uitzondering en verhief deze tot hoofdregel. Dit werd echter geen succes. In 1348 werden in Spanje alle bepalingen die de Siete Partidas uit het Romeinse recht had overgenomen verworpen.

In het Rooms-Hollands recht wordt niet langer gezegd dat je niet kan stipuleren voor een ander. Volgens Hugo de Groot kan een derde alleen bij een contract worden betrokken als hij het contract aanvaard.

In de Code Civil wordt geprobeerd om terug te gaan naar het Romeinse recht. Er kan niet worden bedongen voor een derde, tenzij dit een voorwaarde is van een beding voor zichzelf, of de voorwaarde van een schenking voor een ander. Het was onduidelijk wat hier precies mee werd bedoeld.

Het oud BW neemt deze bepaling letterlijk over en vertaald hem alleen maar naar Het Nederlands. Hierdoor rees ook hier de discussie wat er precies met de bepaling werd bedoeld. Het derdenbeding is ondertussen in de samenleving erg belangrijk geworden, dit komt door het ontstaan van de levensverzekering.

In 1914 volgt de Hoge Raad de opvatting van Eduard Maurits Meijers over de interpretatie van de worden "beding, hetwelk men voor zichzelf maakt" uit het artikel. Het gaat om een prestatie die men voor zichzelf bedingt. Er is op dit moment echter nog geen sprake van een daadwerkelijk derdenbeding. Dit ontstaat pas in 1992 met de invoering van ons huidig BW.

Hoorcollege 9 – 10 maart 2010 – Prof. mr. J. Hallebeek.

Consensuele contracten: koop en huur.

Een koopcontract komt tot stand door louter wilsovereenstemming. Er moet voor de koopovereenstemming consensus zijn over de prijs en over de zaak. Dit consensus ontstaat uit de onderhandelingen die voor de koopovereenkomst worden gevoerd.

Voor de huurovereenkomst moet er ook consensus zijn over de prijs en over de zaak die te huur wordt gegeven.

Voor koop en huur is het niet vereist dat de verkoper of de verhuurder beschikkingsbevoegd is. De verkoper of de verhuurder moet wel handelingsbekwaam zijn. Beide contracten worden beheerst door de redelijkheid en de billijkheid. De rechter zal dus altijd rekening moeten houden met de te goeder trouw en de te kwader trouw. Nevenbedingen maken ook als ware deel uit van de hoofdovereenkomst.

Het object van de koopovereenkomst is een specieszaak of een genuszaak. Een specieszaak is een onvervangbare zaak. Een voorbeeld hiervan is een bepaald schilderij. Een genuszaak is een soortzaak.

Een voorbeeld hiervan is graan. De soortzaak moet wel nauwkeurig worden bepaald. Dit kan door aan te wijzen welke soort, kwaliteit en hoeveelheid je wilt.

De koper is verplicht om de koopprijs te betalen. Deze moet voor ten minste een gedeelte uit geld bestaan. Hij kan niet volledig uit een prestatie of uit natura bestaan. De verkoper is verplicht om het bezit over de zaak te verschaffen. Ook moet de verkoper de koper vrijwaren tegen uitwinning. Dit houdt in dat hij ervoor moet zorgen dat de koper niet in zijn bezit zal worden gestoord door een derde. Daarnaast moet de verkoper instaan voor gebreken. Als hij het gebrek kent, dan moet hij dit aan de koper vertellen. Als hij dat niet doet dan is hij volledig aansprakelijk voor de eventuele schade die ontstaat.

De koper kan met de actie uit koop vermindering van de koopprijs of ontbinding van de koopovereenkomst vorderen. Dit kan zelfs wanneer de verkoper de gebreken aan de zaak niet kende. De vermindering is het bedrag dat de koper voor de zaak zou betalen als hij het gebrek wel kende.

De huurder en de pachter moeten de huur, respectievelijk de pachtsom betalen aan de verhuurder of de verpachter. Ook moet hij de zaak in goede staat teruggeven. De werkgever moet arbeidsloon betalen. De aannemer van werk moet resultaat behalen met de zaak.

De verhuurder en verpachter moeten het genot over de zaak verschaffen. Ze moeten niet het bezit verschaffen. De werknemer moet de opgedragen werkzaamheden verrichten. De aangever van werk is verplicht om de aannemer te betalen.

Wanneer de prestatie bestaat uit het betalen van geld, dan geldt dat de persoon die moet betalen altijd aansprakelijk is. De soortzaak gaat immers nooit verloren. Hij kan zich dus niet op overmacht beroepen. Dit geldt niet wanneer de wederpartij weigert om zijn prestatie aan te bieden.

Ook de verkoper, huurder en verhuurder zijn aansprakelijk van schuld. Ze zijn allemaal aansprakelijk voor de meest nauwgezette zorgvuldigheid. De aannemer van werk is hiernaast ook aansprakelijk voor zijn gebrek aan vakbekwaamheid. De kleermaker en de vuller zijn ook aansprakelijk als kleding dat aan hen is toevertrouwd wordt gestolen. Dit gaat buiten hun schuld om.

Verzuim van de debiteur; als de prestatie niet langer meer kan worden uitgesteld wanneer de contractuele termijn is verstreken en de debiteur in gebreke is gesteld, dan is er geen beroep op overmacht meer mogelijk. Ook wordt er vanaf dat moment rente verschuldigd.

Aansprakelijkheid verschilt van contract tot contract. Er zijn gevallen mogelijk waarin zonder schuld niet nakoming nog steeds toerekenbaar is.

In Het Romeins recht draagt de koper het risico. De koper moet dus ook als de levering onmogelijk is geworden alsnog de koopprijs betalen.

- Verdieping.

Koop breekt (geen) huur?

In het CIC breekt koop de huur. De huurder wordt het genot van de zaak ontnomen door de koper. De huurder kan dan niet de koper aansprakelijk stellen. Wel kan hij de verhuurder aansprakelijk stellen.

Een uitzondering hierop is wanneer de fiscus verkoopt. De koper is dan verplicht om de pachter op het gekochte land te laten zitten, hij mag hem er niet afgooien. Deze uitzondering geldt ook voor het conservatoir beslag.

In de Middeleeuwen is er het leenstelsel. Er is een sterke binding tussen de pachters en de grond. Er zijn niet echt meer huurcontracten in de praktijk. Deze ontstaan wel langzamerhand weer in de steden. Ze lijken op de Romeinse huurcontracten, maar vertonen wel enige verschillen.

Ook ontstaat er een nieuwe uitzondering op de regel dat koop huur breekt. Als je meer dan 10 jaar hebt gepacht, dan wordt je beter beschermt. Ook ontstaat er het deelpacht. Bij deelpacht wordt de pacht som niet volledig in geld betaald, maar ook deels in natura.

Bartolus bedacht een constructie om de pachter op de grond te kunnen houden. De pachter pacht de grond van de pachtgever. Daarnaast nam hij de grond tevens van de verpachter in pand. Als de pandgever dan de grond verkocht, dan kon de pachter op grond van pandhouder voorkomen dat hij van de grond werd afgegooid.

Na de receptie is er geen eenduidige regel over koop breekt (geen) huur. Er ontstaan door de loop van de eeuwen heen veel uitzonderingen. Hugo de Groot zegt dat koop geen huur breekt.

In de Code Civil staat dat bij pacht van landbouwgrond tot 6 jaar koop geen huur breekt. Bij een termijn van langer dan 6 jaar breekt koop wel de huur. Dit is eigenlijk een beetje een vreemde regeling.

In ons wetboek wordt de regel dat koop geen huur breekt. Er komt wel een vormvereiste. Het oud BW neemt deze regeling over, maar laat het vormvereiste weer weg. In 1880 zegt de Hoge Raad dat dit niet alleen geldt voor de koopcontracten, maar voor alle contracten. Vanaf 1896 zegt de Hoge Raad dat de koper de pachtovereenkomst zoals die bestaat tussen de pachter en de verkopers overneemt.

In Duitsland geldt dat koop geen huur breekt. De positie van de huurder is echter veel sterker dan dat hij bij ons is. Bij ons is de huurder namelijk houder, en in Duitsland is de huurder bezitter. Hij heeft hierdoor een possessoire vordering.

Hoorcollege 10 – 17 maart 2010 – Prof. mr. J. Hallebeek. Quasi-contracten.

De *condictio* is een persoonlijke vordering. Het is een verbintenisrechterlijke vordering. De *vindicatio* is de goederenrechtelijke vordering.

Ook de onverschuldigde betaling heeft de *condictio*, ook al is dit geen contract. Er is namelijk geen sprake van consensus tussen beide partijen bij de onverschuldigde betaling. Beide partijen zijn in de veronderstelling dat er een verbintenis wordt nagekomen, terwijl er in werkelijkheid helemaal geen verbintenis is.

Toch behoren de *condicties* tot 1 categorie. Dit komt doordat het persoonlijke vorderingen zijn. De debiteur heeft een voordeel verkregen. Dit voordeel is voortgevloeid uit een zaak die eigendom is geweest van de crediteur. De debiteur blijft dit voordeel behouden zonder rechtsgrond.

De quasi-contracten vertonen een zekere gelijkenis met de contracten. Het verschil is dat er bij de quasi-contracten geen sprake is van consensus, terwijl dit bij de contracten een vereiste is. Ze zijn als het ware uit contracten.

\
In het CIC zijn er een paar quasi-contracten:

- Zaakwaarneming.
- Onverschuldigde betaling.
- Voogdij.
- Mede-eigendom.
- Legaat.

Bij de ongerechtvaardigde verrijking is er iemand die is verrijkt. Er is ook iemand die is verarmd. Deze verarming en verrijking zijn causaal, de een is verrijkt doordat de ander is verarmd. Dit lijkt sterk op de onverschuldigde betaling in het CIC. Ze hadden in het CIC echter geen ongerechtvaardigde verrijking.

Er staat in het CIC dat onverschuldigde betaling wel een bron van verbintenis is. Ongerechtvaardigde verrijking is geen bron van verbintenis. Het is in het CIC zelfs verboden. Er is echter in het CIC geen sprake van een consequentie als het wel gebeurt.

De onverschuldigde betaling kan worden gezien als een specifiek voorbeeld van de ongerechtvaardigde verrijking. Een ander specifiek voorbeeld is de verrijking die voortvloeit uit een contract dat gesloten is door een slaaf of een gezagsonderworpen kind dat niet rechtsbevoegd is.

De zaakswaarneming kan worden gebruikt voor de ongerechtvaardigde verrijking. Als een zaakswaarnemer een zaak voor een ander waarneemt, met als doel om hier zelf beter van te worden, dan is dit een oneigenlijke zaakswaarneming. De eigenaar van de zaak kan dan schadevergoeding vorderen voor zover de zaakswaarnemer is verrijkt. Dit is de oneigenlijke zaakswaarneming, maar vertoont veel trekken van de ongerechtvaardigde verrijking.

Ook de vordering om de nalatenschap op te eisen kan worden gebruikt voor de onverschuldigde betaling. Als er dingen uit de nalatenschap door iemand zijn verwijderd, dan kan de erfgenaam een vordering op de bezitter van die spullen doen voor zover die daardoor is verrijkt.

- Verdieping.

Op welke wijze kan de bouwer op andermans grond zijn kosten vergoed krijgen?

Het CIC zegt dat je een beperkte bescherming hebt. Je hebt een retentierecht, maar dit geldt alleen zolang als je bezitter bent. Als je dus uit je bouwwerk weggaat, dan verlies je je retentierecht. Dit geldt ook alleen maar voor de bezitter te goeder trouw, de bezitter te kwader trouw heeft het retentierecht niet.

In de Middeleeuwen wordt er gezegd dat alleen in bijzondere gevallen een verrijkingsverbod is gegeven. Een aanhanger hiervan is Bulgarus, hij wordt hier later in gevolgd door Accursius. Andere juristen, waaronder Martinus, volgen de minder gebruikelijke leer een zeggen dat het verrijkingsverbod universeel is.

In de 12^e eeuw ontstaat de roep om een algemene vordering wegens de ongerechtvaardigde verrijking. Dit komt door de kerkelijke restitutieleer. Alles moet in zijn oude staat worden hersteld. Thomas van Aquino doet hiervoor ook een beroep op Aristoteles.

In de 14^e en in de 15^e eeuw komt er een tweede poging voor een algemene vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking. Deze vordering is niet zoals die uit de 12^e eeuw gebaseerd op de zaakswaarnemingactie, maar op de condictie.

Thomas van Aquino maakt een onderscheid tussen restitutie vanwege een zaak en restitutie vanwege het feit dat je iets hebt ontvangen. Hugo de Groot verdeelt de restitutie vanwege een zaak weer onder in als de zaak nog bestaat en als de zaak niet meer bestaat. Wanneer de zaak nog bestaat dan behoort het tot het goederenrecht en is er de revindicatie. Wanneer de zaak niet meer bestaat dan is het de ongerechtvaardigde verrijking.

De Code Civil kent geen ongerechtvaardigde verrijkingactie. In het oud BW kenden we het daardoor ook niet, aangezien dit ongeveer een kopie was van de Code Civil In Spanje kende de Código Civil ook geen ongerechtvaardigde verrijkingactie.

In de 19^e eeuw werd in Frankrijk en iets later ook in Spanje aanvaard dat er een actie uit ongerechtvaardigde verrijking is. Wij kennen het pas sinds de invoering van het huidige BW in 1992. In Duitsland bestaat de actie echter al sinds 1900.

Werkgroep 5 – 11 maart 2010 – Prof. mr. J. Hallebeek
Reële contracten.

IX Ontstaan van verbintenissen.

1. Welke vier bronnen van de verbintenis worden hier genoemd (#208)?

Er wordt hier gesproken over de 4 bronnen van verbintenis contract, quasi-contract, delict en quasi-delict.

2. Wat is het verschil tussen een contract en een quasi-contract (#209)?

Voor een verbintenis uit contract is het vereist dat er consensus tussen beide partijen is. Bij verbintenissen uit het quasi-contract is er geen consensus vereist, wel moet er door beide partijen een rechtsgevolg beoogd zijn. Een voorbeeld hiervan is de zaakswaarneming.

3. Wat is het verschil tussen delict en quasi-delict (#209)?

Bij de delicten ontstaat er een verbintenis tussen partijen omdat de ene partij richting de ander onrechtmatig handelt. De dader kan hierbij een verwijt worden gemaakt. Bij het quasi-delict wordt er nog steeds onrechtmatig gehandeld, maar is de dader niet schuldig, maar wel aansprakelijk. Een voorbeeld hiervan is een herbergier aan wie de koffers van reizigers worden toevertrouwd, en welke vervolgens worden gestolen.

4. Kunnen slaven en gezagsonderworpen kinderen contracten sluiten (#95-97)?

Gezagsonderworpen kinderen mogen contracten sluiten, tenzij ze dit om dezelfde reden niet mogen als eigenstandige personen. Ze mogen dus niet handelingsonbekwaam zijn. Voor slaven geldt hetzelfde, zij kunnen echter niet in een stipulatie optreden als de stipulator. Bij het contract dat door een gezagsonderworpen kind of een slaaf wordt gesloten wordt de pater familias aan het contract gebonden, hij verkrijgt de rechten van het contract. Het kind of de slaaf krijgt de verplichtingen van het contract.

5. Wanneer hebben gezagsonderworpen kinderen een eigen vermogen (#90)?

Gezagsonderworpen kinderen en slaven kunnen van het vader of meester een werkkapitaal krijgen, het peculium. Ook kunnen de kinderen een eigen vermogen verkrijgen als militair, ambtenaar of uit de nalatenschap van hun moeder.

XI Contracten.

1. Op welke vier manieren worden verbintenissen uit contract aangegaan (#272)?

Verbintenissen uit contract kunnen op 4 manieren worden aangegaan. Dit kan door het in ontvangst nemen van een zaak, dit zijn de reële contracten. Het kan zijn dat het contract tot stand komt door formele bewoording, dit zijn de verbale contracten. Het kan zijn dat contract tot stand komt door een schriftelijke schuldbekentenis, dit zijn de schriftelijke contracten. En als laatste kan het ook zijn dat een contract tot stand komt door wilsovereenstemming tussen beide partijen, dit zijn de consensuele contracten.

2. Van welke contracten staat de vorm om hen aan te gaan vast (#272-273)?

Van de reële contracten, de verbale contracten en de contracten door middel van schriftelijke formaliteiten staat de vorm om hen aan te gaan al van te voren vast.

3. Hoe komt verbruikleen tot stand; waartoe is de verbruiklener verplicht (273, 324)?

Verbruikleen behoort tot de reële contracten. Voor de reële contracten is er voor de totstandkoming daarvan consensus en overhandiging van de zaak nodig. Er moet voor de verbruikleen dus overeenstemming tussen beide partijen zijn, en de in verbruikleen te geven zaak moet worden overhandigd.

De verbruiklener verplicht zich bij de verbruikleen om eenzelfde hoeveelheid van dezelfde soortzaak terug te geven, omdat het bij verbruikleen altijd gaat om soortzaken (genuszaken).

4. De condictio is een vordering naar strikt recht. Wat houdt dat in (#51, 52)?

Bij de acties van strikt recht wordt er voor de rechter precies gevorderd wat de wederpartij heeft beloofd of in ontvangst heeft genomen. De redelijkheid en billijkheid speelt bij het strikt recht geen rol, tenzij de gedaagde hier expliciet een beroep op doet door middel van de exceptio doli. Dit is het verweer van wangedrag. De condictio wordt niet gebaseerd op het onbehoorlijke gedrag van een van de partijen, maar op het contract zelf.

5. Wat is in de tekst bedoeld met “met dien verstande”?

Met dien verstande betekent met de wetenschap dat. In casu is dat dat er wordt beoogd om er negen terug te krijgen.

6. De tekst behandelt twee situaties. In het eerste geval wordt bepaald dat jij van rechtswege negen schuldig bent. Uit de woorden ‘van rechtswege’ blijkt dat ik niet meer dan negen kan vorderen. Hoeveel duizend is in dit geval in verbruikleen gegeven?

Het gaat hier om de condictio, een vordering van strikt recht. Met de vordering van strikt recht kan er worden gevorderd wat er is beloofd of wat er is ontvangen. Het gaat er in deze tekst om wat er is ontvangen. De vraag wordt daardoor hoeveel er in verbruikleen is ontvangen. In de tekst staat dat er tien is overhandigd, en dat jij daar negen van schuldig bent. Er is in de tekst dus negen overhandigd in bruikleen. De rest van het bedrag is een schenking.

7. De tekst behandelt twee situaties. In het tweede geval wordt bepaald dat met de condictio niet meer dan tien kan worden gevorderd. Waarom geen elf?

Het gaat nog steeds om verbruikleen. Het strikt recht is daarom nog steeds van toepassing. Bij verbruikleen moet er worden terugbetaald wat er is ontvangen, niet meer en niet minder. Er is in deze tekst tien gegeven, dus kan er ook slechts tien worden gevorderd.

8. Hoe heet deze bron van verbintenis (#273, 363-369)?

Deze bron van verbintenis is de onverschuldigde betaling. De onverschuldigde betaling behoort tot de quasi-contracten.

9. Hoe komt een bruikleenovereenkomst tot stand en wat zijn de verplichtingen van de bruikleennemer (#329)?

Bruikleen behoort tot de reële contracten. Voor het tot stand komen van een bruikleenovereenkomst is dus consensus en het overhandigen van de in bruikleen te geven zaak nodig. De bruikleennemer verplicht zich bij het aangaan van een verbintenis tot bruikleen om dezelfde zaak in goede staat en op het afgesproken tijdstip terug te geven.

10. Wat is het verschil tussen overmacht, calamiteiten en toeval (#299-301)?

Overmacht omvat natuurrampen en de grote calamiteiten zoals invallen van rovers.

Calamiteiten zijn bijvoorbeeld brand of de dood van vee of slaven.

Toeval is een gebeurtenis waardoor de nakoming door de debiteur onmogelijk wordt en die niet aan hem kan worden verweten, maar dat wel binnen zijn risicosfeer ligt.

11. Waarin verschilt de aansprakelijkheid van de bruiklener van die van de verbruiklener, als zij hun verplichtingen niet nakomen (#295, 327, 329-330)?

Op de bruiklener rust een zwaardere aansprakelijkheid dan op de verbruiklener. Dit komt doordat de verbruiklener een soortzaak moet teruggeven en de bruiklener dezelfde zaak in dezelfde staat. Het adagium de soort vergaat niet is hier van toepassing, de verbruiklener kan altijd een zaak van dezelfde soort teruggeven.

12. Is in dit geval sprake van onverschuldigde betaling (#366-369)?

Er is in deze casus geen sprake van een onverschuldigde betaling. Er is sprake van een onverschuldigde betaling wanneer een persoon betaald omdat hij in de veronderstelling is dat hij een verplichting nakomt. Hij probeert een verbintenis na te komen. In de tekst geeft de persoon geld met

als doel om dit in bewaring te geven, terwijl het met een ander idee wordt gegeven. De ik in de tekst probeert dus een verbintenis aan te gaan. Aangezien het voor de onverschuldigde betaling noodzakelijk is om te denken dat je een verplichting nakomt is er in dit geval dus geen sprake van een onverschuldigde betaling.

13. Wat zijn de verplichtingen van de bewaargever en bewaarnemer (#332)?

De bewaarnemer is verplicht om de zaak die hij in bewaring heeft genomen weer terug te geven. In sommige gevallen is de bewaargever verplicht om de kosten voor de onderhoud van de zaak te betalen. Dit komt echter maar weinig voor.

14. Wanneer is hij aansprakelijk als hij zijn verplichtingen niet nakomt (#332)?

De aansprakelijkheid van de bewaarnemer gaat niet verder dan de boze opzet. Een uitzondering hierop als hij zelf heeft aangeboden om de zaak in bewaring te nemen.

15. Waarin verschilt de aansprakelijkheid van een bewaarnemer van die van een bruiklener (#303, 329, 332)?

De aansprakelijkheid van de bruiklener is zwaarder dan die van de bewaarnemer. De bruiklener moet ervoor zorgen dat dezelfde zaak in dezelfde staat wordt teruggegeven. Hij is hierdoor vrijwel altijd aansprakelijk, tenzij er sprake is van overmacht of een calamiteit. De bewaarnemer is slechts aansprakelijk voor boze opzet.

16. Waarin verschilt de verplichting van een bewaarnemer van die van een verbruiklener (#332, 327)?

De verbruiklener kan altijd nog een soortgelijke zaak teruggeven. De bewaarnemer moet dezelfde zaak teruggeven.

17. Waarin verschilt hun aansprakelijkheid als zij hun verplichtingen niet nakomen?

De bewaarnemer is alleen aansprakelijk als hij door boze opzet de munten die hij in bewaring heeft niet kan teruggeven. De geldlener hoeft niet hetzelfde geld terug te geven, maar een bedrag dat evenveel is. Hij hoeft hierdoor niet dezelfde munten terug te geven, andere munten voldoen ook.

18. Van welk contract is sprake in de tekst, vanaf het moment dat “ik jou heb toegestaan het geld te gebruiken”. Is dit bewaargeving, oneigenlijke bewaargeving of verbruikleen?

Er is in de tekst sprake van verbruikleen.

19. Waartoe verplicht de pandcrediteur zijn (#137)?

De pandcrediteur verplicht zich tot het teruggeven van het pand in dezelfde staat wanneer de schuld eenmaal betaald is. Ook moet hij het pand in goede staat teruggeven.

20. Wanneer is hij aansprakelijk als hij zijn verplichtingen niet nakomt (#315)?

De pandcrediteur is aansprakelijk bij de geringste schade. Het maakt daarbij niet uit of dit niet zijn schuld is. Hij is verplicht om de meest nauwgezette zorgvuldigheid in acht te nemen.

21. Wanneer kan de pandgever teruggave van de zaak vorderen (#136)?

De pandgever kan teruggave van de zaak vorderen als de overeenkomst wordt voldaan, dus als de pandgever de schuld heeft betaald. Ook moet de pandgever de zaak teruggeven als hij de schuld kwijtscheld.

XII Innominatcontracten.

1. Hoe komt verbruikleen tot stand (#327)?

Een overeenkomst tot verbruikleen komt tot stand door het overhandigen en het in ontvangst nemen van een of meer soortzaken. Dit komt doordat verbruikleen een reëel contract is. Ook is er consensus nodig.

2. Waarom moet op grond van een innominatcontract worden geprocedeerd?

De ik persoon in de casus heeft een zaak gegeven zodat de jij persoon dit kan verkopen. Dit deed hij omdat hij geen geld had om dat te kunnen geven. Er wordt dus geprobeerd om een verbruikleen overeenkomst tot stand te laten komen. De verbruikleen is een reëel contract, en komt dus tot stand op het moment van overhandigen. Dit is echter nooit gebeurd, aangezien de jij persoon het geld niet heeft gekregen. Er kan daardoor dus niet worden geprocedeerd op grond van de verbruikleen.

3. Wanneer precies komt de geldleenovereenkomst tussen 'ik' en 'jij' tot stand?

Geldleen behoort tot de verbruikleen en is dus een reëel contract. Het komt dus tot stand op het moment van overhandiging. In deze tekst is dit het moment van de betaling van de koopprijs door de koper. De koopovereenkomst, tussen de verbruiklener en de koper, komt tot stand op het moment van wilsovereenstemming. Koop is namelijk een consensueel contract. De geldleenovereenkomst komt dus tot stand op het moment dat de koopovereenkomst tot stand komt.

4. Wat is de inhoud van de afspraak die partijen maken?

De ik persoon geeft aan de jij persoon een gouden schaal of een goudklompje. Hij heeft hierbij het idee dat de jij persoon de schaal of het klompje kan verkopen en de kooppenning kan gebruiken. De jij persoon moet na een tijdje een gelijk bedrag als dat hij voor de schaal of het klompje heeft gekregen weer terugbetalen aan de ik persoon.

5. Partijen hebben niet geregeld, wie de schade draagt als de schaal teniet gaat voordat de geldleen tot stand komt. Om de vraag te beantwoorden wie dan de schade draagt, wordt naar analogie geredeneerd: als de schaal te koop stond lijkt het op het ene contract, als de schaal niet te koop stond op een ander. Welke twee contracten (#274-278)?

Als de schaal niet te koop stond lijkt het contract op opdracht.

Als de schaal te koop stond lijkt het contract op verbruikleen. De verbruiklener is verplicht om een soortgelijke schaal als hij in verbruikleen heeft gekregen terug te geven. Er wordt in de tekst echter afgesproken om niet de schaal, maar een bedrag in geld terug te geven. Het is dus niet helemaal verbruikleen, maar het lijkt er wel voldoende op.

Werkgroep 6 – 18 maart 2010 – Prof. mr. J. Hallebeek Consensuele contracten.

XIV Consensuele contracten: koop.

1. Voor het aangaan van een verbintenis is het bij consensuele contracten “voldoende dat partijen het eens zijn. Vandaar dat zulke contracten ook tussen afwezigen kunnen worden aangegaan, bijvoorbeeld per brief of bode”. Leg uit waarom de vormvereisten van de reële contracten en de stipulatio zich hiertegen verzetten (#261).

Voor de reële contracten en de stipulatio is er het vereiste van het overhandigen van de zaak. Dit kan volgens het Romeins recht alleen gebeuren als beide partijen bij elkaar zijn. Louter consensus is in dat geval dus niet voldoende.

1. Wat is handgeld (arrha) (#340)?

Bij een gewone koopovereenkomst wordt er vaak een bedrag vooruit betaald. Dit is de arrha. De arrha wordt later met de verkoopprijs verrekent. De arrha is geen vereiste voor het koopcontract, maar kan worden gebruikt om aan te tonen dat er een contract is gesloten. Wanneer de koop schriftelijk wordt gesloten kan de arrha worden gebruikt als boete.

2. Om te begrijpen waarom de prijs in geld moet bestaan, is het nodig de verplichtingen van de verkoper te kennen. Welke zijn de verplichtingen (#343-348)?

De verkoper moet aan de koper het bezit van de zaak verschaffen. De koper is op zijn beurt verplicht om de koopprijs te betalen. Ook moet de verkoper de koper vrijwaren tegen uitwinning en moet hij instaan voor verborgen gebreken. Als de koper niet verplicht was om een zaak in ruil te geven voor de gekochte zaak, dan moest hij daarvoor aan de verkoper het bezit verschaffen, vrijwaren tegen

uitwinning en instaan voor geborgen verbreken. Als de koper dus behalve geld ook een met een zaak mocht betalen, dan ontstaat de vraag wie nu eigenlijk de verkoper is.

3. Waartoe is de koper verplicht (#342)?

De koper is verplicht om de koopprijs te betalen. Ook is hij verplicht om vanaf het moment van levering van de zaak rente te betalen over de koopprijs als hij die nog niet heeft betaald.

4. Waarom is er geen sprake van een verkoop in het slot van de volgende tekst?

Er wordt in het slot van de tekst het woordje 'slechts' gebruikt. Hiermee wordt bedoeld dat de wederprestatie van de koper alleen is dat hij het andere flatgebouw renoveert. Als dit de enige prestatie is die in ruil voor de koop wordt gedaan, dan is er geen sprake van een koopovereenkomst omdat er geen koopbedrag wordt betaald. Het koopbedrag moet namelijk in ieder geval voor een gedeelte uit geld bestaan.

5. Zodra partijen het eens zijn over de prijs komt het contract tot stand, waartoe heeft de verkoper zich dan verplicht (#343)?

De hoofdverplichting van de verkoper is om het bezit van de zaak te verschaffen aan de koper. Wanneer beide partijen het eens zijn over de prijs en het contract tot stand is gekomen is de verkoper dus verplicht om de zaak te leveren aan de koper.

6. Wanneer is de verkoper aansprakelijk als hij niet kan leveren (#315, 343)?

De verkoper is aansprakelijk wanneer hij met opzet het bezit niet meer kan verschaffen, of wanneer dit onmogelijk is geworden door zijn eigen schuld. Hij is aansprakelijk voor de allerlichtste schuld.

7. Onder welke omstandigheden moet de koper de koopprijs betalen, ook al wordt de gekochte zaak niet geleverd (#349, 320, 297-298)?

Vanaf het moment dat de koopovereenkomst is gesloten is de koper verplicht om de koopprijs te betalen. Hij is het daarvoor dus sowieso nog niet. Zoals bij de vorige vraag al te lezen staat is de verkoper aansprakelijk wanneer hij niet meer kan leveren doordat dit zijn schuld is. Als de verkoper niet meer kan leveren zonder dat die zijn schuld is, dan is hij niet aansprakelijk en is de koper dus verplicht om de koopprijs te betalen. Dit is het geval bij bijvoorbeeld overmacht zoals een natuurramp, calamiteiten, maar ook bij bijvoorbeeld toeval zoals diefstal.

8. In hoeverre wijkt dit af van de regeling in het BW (#349)?

In art. 7:10 BW staat dat het risico voor de levering voor de verkoper is. Daarna is het risico voor de koper.

9. Wanneer ontstaan er verbintenissen op grond van deze koopovereenkomst (#340)?

Er ontstaat volgens deze tekst pas een verbintenis wanneer is voldaan aan de voorwaarde die wordt genoemd. Je hebt slaaf Stichus dus kennelijk enige tijd op de proef.

10. Volgens artikel 7:9 BW is de verkoper verplicht eigendom over te dragen, waartoe is hij naar het Romeins recht verplicht (#343-344)?

Volgens het Romeins recht is de verkoper verplicht om aan de koper het bezit van de zaak te verschaffen. Hij is dus niet verplicht om het eigendom over te dragen.

11. Wat is bedoeld met: de verkoper moet vrijwaren tegen uitwinning (#344)?

Uitwinning is het afgeven van een zaak aan een derde doordat die derde de zaak met succes van de koper kan opeisen. De verkoper moet ervoor zorgen dat dit niet kan gebeuren. De koper kan de verkoper oproepen om hem te verdedigen in een proces.

12. Is de koopovereenkomst tussen 'ik' en 'jij' geldig (#340)?

De koopovereenkomst is een consensueel contract. Er moet dus sprake zijn van wilsovereenkomst tussen beide partijen. De wilsovereenkomst gaat over de zaak en over de prijs. Wanneer de koopovereenkomst tot stand is gekomen is de verkoper verplicht om het bezit over de zaak te

verschaffen aan de koper en is de koper verplicht om het koopbedrag te betalen. Om bezit te kunnen verschaffen is het niet noodzakelijk om eigenaar van de zaak te zijn. Als niet eigenaar kan je dus ook bezit verschaffen. Er is dus in de tekst een geldige koopovereenkomst, ondanks dat de verkoper geen eigenaar was.

13. Is 'ik' zijn verplichting om de koopprijs te betalen nagekomen?

De jij persoon in de tekst vordert van de koper de koopprijs. De koopprijs is kennelijk dus nog niet betaald.

14. Is 'jij' zijn verplichting om te leveren nagekomen?

In de laatste zin van de tekst staat dat de ik persoon de zaak houdt krachtens een andere titel. De jij persoon heeft de zaak dus kennelijk al aan de ik persoon geleverd. De jij persoon is dus zijn verplichting om te leveren nagekomen.

15. Is 'jij' zijn verplichting om te vrijwaren tegen uitwinning niet nagekomen?

Volgens de tekst heeft de koper de zaak alsnog van de oorspronkelijke eigenaar gekocht. De zaak is dus strikt genomen niet met succes van hem opgeëist. Strikt genomen is de jij persoon dus zijn verplichting om te vrijwaren tegen uitwinning nagekomen. Het is echter waarschijnlijk dat dit wel zou zijn gebeurd als de koper de zaak niet had gekocht van de oorspronkelijke eigenaar.

16. Wat is bedoeld met "omdat ik de zaak behoud krachten een andere titel"?

De koper bezit de zaak niet krachtens koopovereenkomst met de jij persoon. Hij bezit de zaak wel krachtens een koopovereenkomst, maar met de oorspronkelijke eigenaar.

17. Verdedig de stelling dat 'ik' in het in de tekst geschetste geval niet de koopprijs hoeft te betalen, maar ook geen aanvullende schadevergoeding (bijv. omdat de prijs die ik de eigenaar toezegde hoger is) kan vorderen.

Doordat de koper de zaak nogmaals koopt, maar nu van de oorspronkelijke eigenaar voorkomt hij een proces tegen die eigenaar. Hij kan hierdoor niet meer de verkoper die geen eigenaar was aanspreken met de actie uit koop wegens uitwinning. De verkoper wordt niet in vrijwaring opgeroepen. Hij ontnemt hierdoor de verkoper om aan zijn verplichting te voldoen.

XV Huur.

1. Wat is bedoeld in de tekst met "en berust op dezelfde rechtsregels" (#350)?

De huurovereenkomst is net zoals de koopovereenkomst een consensueel contract. Het wordt dus net zoals de koopovereenkomst beheerst door de redelijkheid en de billijkheid.

2. De tekst bespreekt twee voorbeelden van afspraken die niet zijn te kwalificeren als aanneming van werk of huur. Aan welk vereiste is niet voldaan (#350)?

Het eerste voorbeeld is de afspraak met de vuller en die met de kleermaker. In beide gevallen wordt er niet voldoende een prijs bepaald op het moment dat het contract wordt gesloten.

Het tweede voorbeeld is het uitlenen van de ossen aan elkaar. In dit voorbeeld bestaat de wederprestatie van de andere partij niet uit het betalen van geld,

3. Doen de afspraken (in de tekst) een verbintenis ontstaan (#268, 275)?

In de tekst wordt gezegd dat er sprake is van een innominatcontract.

4. Waartoe is de huurder/pachter/aannemer verplicht (#352, 356)?

De huurder en de pachter zijn verplicht om de huur of pachtprijs te betalen en om de zaak na afloop van de bepaalde termijn in goede staat terug te geven. De aannemer is verplicht om met de zaak een bepaald resultaat te bereiken dat is afgesproken.

5. Wanneer is hij aansprakelijk als hij zijn verplichtingen niet nakomt (#315-318, 352, 356)?

De huurder, pachter of aannemer is aansprakelijk als hij niet in staat is om de zaak terug te geven en als dit aan hem toe te rekenen valt. Ze zijn hierbij bij de allerlichtste schuld aansprakelijk en moeten de meest nauwgezette zorgvuldigheid in acht nemen.

6. Is de overeenkomst in de tekst huur, aanneming van werk of een arbeidscontract?

Iemand heeft een zaak mee om die naar een bepaalde plaats te vervoeren. Er is in de tekst dus sprake van aanneming van werk.

7. Waarin ligt volgens de tekst de mogelijke schuld van de schipper?

De schipper is bij het moment van het overladen van de zaak van het ene op het andere schip niet zorgvuldig genoeg geweest. Je zou kunnen zeggen dat hij niet vakbekwaam genoeg is.

8. “als hij zichzelf had verhuurd”. Is dat een geldig contract (#95-97)?

Een arbeidsovereenkomst is een consensueel contract. Er moet dus sprake zijn van wilsovereenstemming tussen beide partijen. Slaven kunnen contracten sluiten, tenzij ze dit niet kunnen om dezelfde reden dat een eigenstandig persoon die niet kan. Er is dus sprake van een geldig contract.

9. Wat zijn de verplichtingen van de verhuurder in beide situaties (#351-352)?

Er moeten hiervoor twee situaties worden onderscheiden. In de eerste situatie verhuurt de slaaf zichzelf, en in de tweede situatie verhuurt de meester de slaaf. Wanneer de slaaf zichzelf verhuurt, dan moet hij het aan hem opgedragen werk verrichten. Wanneer de meester de slaaf verhuurt, dan moet de meester het bezit over de slaaf aan de huurder verschaffen.

10. Wat wordt bedoeld met “ik (moet) jouw schade betalen uit het peculium en uit wat mijn vermogen ten goede is gekomen (#98)?

Dit is alleen van toepassing wanneer de slaaf zichzelf verhuurt. Er kan dan tegen de meester van slaaf worden geprocedeerd omdat de slaaf zijn contract niet nakomt en dit aan hem kan worden toegerekend. De eigenaar moet dan de schade die de slaaf heeft veroorzaakt maximaal vergoeden uit het peculium van de slaaf en voor zover hij erdoor is verrijkt.

11. Wat is bedoeld met “maar als ik hem heb verhuurd, dan sta ik niet voor meer in dan afwezigheid van opzet en schuld bij mij”. Waarom zegt de tekst dat alleen in dit geval?

Dit is alleen van toepassing wanneer de meester de slaaf verhuurt. Het is in dit geval de vraag of de meester van de slaaf zijn verplichting wel is nagekomen. Hij heeft namelijk wel de slaaf ter beschikking gesteld, maar deze blijkt achteraf niet geschikt te zijn geweest. De vraag is of dit de meester kan worden toegerekend omdat hij slechts in staat voor zijn eigen zorgvuldigheid.